

سوالات درس دهم جامعه شناسی ۳ پایه دوازدهم ، رشته علوم انسانی
سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

طراح : شهلا سلطانی سرگروه علوم اجتماعی شهرستان تنکابن

۱- آیا اسلام به قرون خاصی محدود و منحصر است؟

اسلام دین زندگی و حیات است. اسلام دین زمان و مکان خاصی نیست تا حیات بخشیدن آن به قرون و دوران خاصی محدود و منحصر باشد. جهان اسلام با همه فراز و فرودهایش همچنان زنده است

۲- دو ویژگی اساسی که یک جهان اجتماعی را زنده نگاه می دارد، چیست؟ آگاهی همراه عمل و عمل توأم با آگاهی

۳- پیامد آگاهی همراه عمل و عمل توأم با آگاهی چیست؟ این دو ویژگی اساسی، سایر نشانه ها همچون همبستگی، تعاون و همکاری، امید و اطمینان، توجه به آینده و برنامه ریزی برای آن و نیز واکنش متناسب را به دنبال می آورد.

۴- علوم و دانش جهان اسلام بر چه مبنایی شکل گرفت؟ با توجه به تعریفی که از دانش علمی داشته و به تناسب جریان های فکری و اجتماعی درون خود

۵- علوم اجتماعی در جهان اسلام، همواره ناظر به چه چیزی بود؟ ناظر به مسائل و نیازهای اجتماعی آن

۶- موضوع علم فقه چیست؟

الف : مسائل اجتماعی را توصیف یا تبیین نمی کند اما درباره چگونگی رفتار اجتماعی مسلمانان و جامعه اسلامی، احکام و قواعدی را مطرح می کند.

ب : رفتارها و هنجارهای اجتماعی را ارزیابی و نقد می نماید و درباره آنها داوری می کند.

ج : ویژگی های جامعه مطلوب و آرمانی را مشخص می کند.

د: راه های برون رفت از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب را تجویز می کند.

۷- در جهان اسلام، مکاتب و مذاهب فقهی در مواجهه با چه اموری فعال بوده اند؟ در مواجهه با شیوه های

زندگی نظام های اجتماعی و به ویژه قدرت های اجتماعی موجود

۸- بین فقه اسلامی و شکل گیری امت اسلامی چه ارتباطی وجود دارد؟

فقه اسلامی با به رسمیت شناختن تفاوت های قومی، نژادی، زبانی و فقهی، این تفاوت ها را به فرصتی برای شکل گیری امت اسلامی تبدیل کرد.

۹- چند نمونه آرمان اجتماعی که فقه اسلامی عهده دار بیان آن است، نام ببرید.

الف:مدارای اجتماعی با مسلمانان و همه کسانی که به دنبال زندگی صلح آمیزند.

ب:دفاع از مرزهای اسلامی در برابر تهاجم متجاوزان

پ:تلاش برای تحقق و گسترش عدالت

۱۰- فقه اسلامی در مورد ارتباط مسلمانان با یکدیگر و دیگر جوامع چه دیدگاهی دارد؟

الف: مسلمانان را موظف به مدارا با یکدیگر می کند.

ب: مسلمانان را موظف به مدارا با تمام مردم جهان که زندگی صلح آمیز دارند، می داند؛ یعنی مسلمانان نباید با مردم دنیا درگیر شوند.

ج: مسلمانان را موظف به مقاومت در برابر تهاجم به مرزهای جهان اسلام می داند.

س: مسلمانان را موظف به تحقق و گسترش عدالت در جوامع خود و همچنین دفاع از مظلومان و ستم دیدگان جهان می داند؛ یعنی مسلمانان باید بدون در نظر گرفتن نژاد و زبان و مذهب، از مظلوم دفاع کنند.

۱۱- کدام عامل در ایران همواره نقش مهمی در تعیین نوع رابطه مردم با قدرت های داخلی و خارجی داشته است؟ فقه شیعه

۱۲- کدام فقه، نظریات لازم برای انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی را فراهم آورد؟ فقه شیعه

۱۳- فقه شیعه، نظریات لازم برای کدام انقلاب ها را فراهم کردند؟ انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی

۱۴- دو انقلاب اجتماعی ایران در قرن بیستم را نام ببرید. انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی

۱۵- میرزای نائینی، بر چه مبنایی نظام مشروطه را تبیین کرد؟ با توجه به واقعیت های جامعه ایران و فقه

۱۶- چه کسی مساله ولایت فقیه و انقلاب اسلامی را مطرح کرد؟ امام خمینی

۱۷- امام خمینی بر چه مبنایی، مساله ولایت فقیه و انقلاب اسلامی را مطرح کرد؟ با توجه به شرایط پایانی

قرن بیستم

۱۸- امام خمینی با توجه به شرایط پایانی قرن بیستم، چه موضوعی را مطرح کرد؟ مساله ولایت فقیه و انقلاب اسلامی

۱۹- چه عاملی باعث شد که دو انقلاب اجتماعی در یک قرن در ایران شکل گیرد؟ مقبولیت و مرجعیت علم فقه

در فرهنگ عمومی جامعه ایران موجب شد که بر اساس نظریه فقهی میرزای نائینی و امام خمینی، دو انقلاب اجتماعی در یک قرن در جامعه ایران شکل بگیرد.

۲۰- فقه شیعه چگونه جامعه ای را مطلوب می داند؟

فقه شیعه جامعه ای را مطلوب می داند که دارای دو ویژگی است: اول اینکه روابط و ساختارهای آن با مشارکت و همراهی مردم، عادلانه باشد؛ دوم اینکه حاکمان و کارگزاران جامعه نیز عالم به عدالت و عمل کننده به آن باشند؛ یعنی عالم و عادل باشند.

۲۱- میرزای نائینی در مورد شرایط تحقق جامعه مطلوب شیعه چه دیدگاهی داشت؟ میرزای نائینی در آغاز

قرن بیستم و در شرایط آن روز جامعه خود، معتقد بود که ما نمی توانیم ویژگی دوم جامعه مطلوب را که مستلزم تغییر نظام پادشاهی است تحقق ببخشیم ولی می توانیم ویژگی اول چنین جامعه ای را محقق کنیم تا مردم از طریق مجلس، سازمان ها و ساختارهای اجتماعی را به گونه ای عادلانه شکل دهند.

۲۲- از نظر میرزای نائینی، در آغاز قرن بیستم کدام ویژگی جامعه مطلوب فقه شیعه قابل تحقق نبود؟ ویژگی دوم جامعه مطلوب را که مستلزم تغییر نظام پادشاهی است.

۲۳- مطابق نظریه میرزای نائینی، بهترین نظام ممکن در شرایط موجود ایران چه بود؟

مطابق این نظریه، مشروطه که مجلسی را برقرار می سازد، گرچه نظام مطلوب در زمان غیبت امام معصوم

نیست، ولی بهترین نظام ممکن در شرایط موجود آن روزگار است

۲۴- کدام فقیه بر حمایت مردم از تشکیل مجلس در نظام مشروطه تاکید می کند؟ میرزای نایینی
۲۵- معنای مشروطه را از نظر میرزای نایینی بنویسید. از نظر او مشروطه به معنای مشروط کردن حاکمان و حکومتی است که در چارچوب مقررات عادلانه مجلس عمل کند؛ یعنی مردم در مشروطه با کمک مجلس شورا، ویژگی اول نظام اسلامی را محقق کنند.

۲۶- مردم در مشروطه به کمک کدام عامل، ویژگی اول نظام اسلامی را محقق کنند؟ مجلس شورا

۲۷- امام خمینی در مورد شرایط تحقق جامعه مطلوب شیعه چه دیدگاهی داشت؟

در پایان قرن بیستم، امام خمینی در ادامه تلاش و مبارزه برای تشکیل جامعه مطلوب به این نتیجه رسید که مردم ایران می توانند با مشارکت و حضور فعال خود، جامعه ای ایجاد کنند که هر دو ویژگی جامعه مطلوب را داشته باشد؛ یعنی هم قوانین آن عادلانه باشند و هم مجریان این قوانین از دو شرط علم و عدالت برخوردار باشند.

۲۸- چه کسی در پایان قرن بیستم، به این نتیجه رسید که مردم می توانند جامعه ای ایجاد کنند که هر دو ویژگی مطلوب شیعه را داشته باشد؟ امام خمینی

۲۹- در دیدگاه امام خمینی، مردم چگونه در عصر غیبت، در اداره جامعه مطلوب مشارکت می کنند؟

مردم در این جامعه از طریق مجلس شورای اسلامی و مجلس خبرگان در تحقق بخشیدن به نظام مطلوب در عصر غیبت مشارکت میکنند.

۳۰- در دیدگاه امام خمینی، چگونه شروط جامعه مطلوب فقه شیعه اجرایی می شود؟

مجلس شورای اسلامی با مشارکت نمایندگان مردم موظف است شرط اول را محقق کند. مجلس خبرگان نیز موظف است

شرط دوم را تحقق بخشد؛ یعنی رهبر جامعه را بر اساس معیارهای اسلامی شناسایی و معرفی کند و بر عملکرد او نظارت نماید.

۳۱- شرط اول جامعه مطلوب فقه شیعه توسط کدام مجلس محقق می شود؟ مجلس شورای اسلامی

۳۲- شرط دوم جامعه مطلوب فقه شیعه توسط کدام مجلس محقق می شود؟ مجلس خبرگان

۳۳- علوم اجتماعی جهان اسلام دارای چه ویژگی های خواهد بود؟

الف: این دانش متناسب با معنای علم در جهان اسلام است.

ب: علوم اجتماعی جهان اسلام از منابع و ابزارهای تجربی برای توصیف و تبیین مسائل اجتماعی استفاده خواهد کرد، ولی تبیین های علمی جهان اسلام به شناخت تجربی محدود نمی شود و از منابع عقلانی و وحیانی نیز استفاده می کند.

پ: عقلانیت مورد استفاده در جهان اسلام علاوه بر آنکه با داده های حسی و تجربی و همچنین با هنجارها و ارزش ها و آرمان های فرهنگی، اجتماعی و تاریخی پیرامون خود تعامل فعال دارد آنها را مورد ارزیابی انتقادی قرار می دهد.

ج: عقلانیت در جهان اسلام با وجود تعامل با فرهنگ و سنت های تاریخی محیط خود، ارزش ها و اعتبار روشنگرانه خود را از متن فرهنگ و کنش های عاملان نمی گیرد بلکه عاملان با استفاده از این عقلانیت به گونه ای مستقل به ارزیابی فرهنگ و تاریخ مربوط به خود می پردازند.

د: عقلانیت جهان اسلام در تولید دانش علمی نسبت به محیط فرهنگی و اجتماعی نقش محوری دارد ولی همه عرصه های علمی را به تنهایی سامان نمی دهد. بخشی از آن را به کمک حس و تجربه زیسته و بخشی دیگر را با استفاده از وحی سامان می بخشد.

س: علم اجتماعی جهان اسلام، علاوه بر تبیین وضعیت موجود جهان اسلام، درباره وضعیت مطلوب و آرمانی جامعه اسلامی و همچنین جامعه جهانی نیز داوری خواهد کرد و راه های برون رفت از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب را شناسایی می کند.

۳۴- علم اجتماعی در جهان اسلام دارای چه کارکردهایی است؟

الف: قدرت فهم، تفسیر و توصیف پدیده های اجتماعی را دارد.

ب: توان تبیین و شناخت علل شکل گیری و به پیدایش پدیده های اجتماعی را دارد.

ت: درباره ارزش ها، هنجارها و آرمان های درون فرهنگ های مختلف می تواند داوری کند.

س: درباره جامعه آرمانی سخن می گوید.

ش: با توصیف و تبیین وضعیت موجود راه های برون رفت از آن را به سوی جامعه مطلوب شناسایی می کند.

نمونه بیاورید صفحه ۱۱۴

۳۵- عقل در معنای خاص چیست؟ عقل در معنای خاص، قوه ای است که انسان به کمک آن حقایق و قواعد جهان را می شناسد.

۳۶- عقل در معنای خاص به چند نوع تقسیم می شود؟ عقل نظری و عقل عملی

۳۷- عقل نظری چیست؟ واقعیت هایی را که مستقل از

آگاهی و اراده انسان وجود دارند، شناسایی می کند و

علوم مانند فلسفه، ریاضیات و طبیعیات را پدید می

آورد. برای مثال قانون علیت در فلسفه یا قانون جاذبه

زمین در فیزیک با این عقل شناخته می شوند.

۳۸- کدام پدیده ها به کمک عقل نظری شناخته می شوند؟ قانون علیت در فلسفه یا قانون جاذبه زمین در فیزیک با این عقل شناخته می شوند.

۳۹- عقل عملی چیست؟ واقعیت هایی را که با آگاهی و اراده انسان به وجود می آیند، مانند ارزش ها و آرمان ها، شناسایی می کند؛ مثلاً خوبی عدالت و بدی ظلم را می شناسد این عقل، علوم انسانی و اجتماعی را پدید می آورد.

۴۰- کدام پدیده ها به کمک عقل عملی شناخته می شوند؟ مثلاً خوبی عدالت و بدی ظلم را به کمک این عقل می شناسند

۴۱- کدام نوع عقل، علوم انسانی و اجتماعی را پدید می آورد؟ عقل عملی

گفتگو کنید صفحه ۱۱۵-۱۱۴ مقایسه علوم اجتماعی جهان متجدد با علوم اجتماعی جهان اسلام

علوم اجتماعی جهان اسلام	علوم اجتماعی جهان متجدد
از سطوح مختلف عقل استفاده می کند و تبیین را به تبیین تجربی محدود نمی داند	تبیینی
تفه سیر را نوعی تبیین و استدلال عقلانی می شمارد و به همین دلیل تفه سیر و تبیین در تقابل با هم قرار نمی گیرند	تفسیری
از ظرفیت جهان شمول عقل نظری، عقل عملی و وحی برای داوری ارزش ها استفاده می کند.	انتقادی

۴۲- آیا علوم اجتماعی اندیشمندان مسلمان از نوع تبیینی است؟ توضیح دهید. خیر. اندیشمندان مسلمان با شناخت تفاوت پدیده های اعتباری و پدیده های تکوینی، علوم اجتماعی را شبیه علوم طبیعی نمی دانند؛ به همین دلیل علوم اجتماعی آنان از نوع تبیینی نیست.

۴۳- آیا اندیشمندان مسلمان، تفسیر را در تقابل با تبیین می دانند؟ خیر. آنان دانش علمی را به دانش حسی و تجربی محدود نمی کنند. این رو، برخلاف رویکرد تفسیری، تفسیر را در تقابل با تبیین نمی دانند بلکه هر تفسیری را نوعی تبیین به شمار می آورند؛ زیرا تفسیر را هم نیازمند استدلال می دانند.

۴۴- مساله رویکرد انتقادی در داوری ارزش ها چیست؟ رویکرد انتقادی برای داوری درباره ارزش ها به معیار جهان شمولی که فراتر از محصولات اجتماعی و تاریخی انسان ها باشد دسترسی ندارد.

۴۵- اندیشمندان مسلمان چگونه به داوری ارزش ها می پردازند؟ اندیشمندان مسلمان برای داوری درباره ارزش ها از ظرفیت عقل نظری، عقل عملی و وحی بهره می برند. از نظر آنان تبیین، تفسیر و تجویز، استدلال های ویژه خود را دارند و در هر سه سطح، پژوهشگر اجتماعی به دنبال کشف واقعیت ها و حقایق است.

نمونه بیاورید صفحه ۱۱۴

عقل نظری: انرژی نه تولید میشود و نه نابود می گردد، بلکه همواره از صورتی به صورت دیگر تبدیل می شود قانون بقای انرژی.

عقل عملی: قانون گریزی، پدیده ای نامطلوب است و مانع پیشرفت جامعه می شود.

پای